

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۵	درس اول: مفاهیم و کلیات
۵	۱. تعریف روش تحقیق
۷	۲. انواع پژوهش
۷	۱-۲. تقسیمات پژوهش به اعتبار هدف
۸	۲-۲. تقسیم پژوهش‌ها به اعتبار ماهیت و روش
۹	۳. ارکان پژوهش
۱۰	۴. جایگاه تحقیق در علوم قرآن و حدیث
۱۱	۱-۴. علوم قرآن
۱۳	۲-۴. علم حدیث
۱۳	۵. محورهای پژوهش در علوم قرآن و حدیث
۱۴	۱-۵. پژوهش موضوع محور
۱۵	۲-۵. پژوهش مسئله محور
۱۶	۳-۵. پژوهش متن محور
۱۷	خلاصه درس
۱۸	سؤالات درسی
۱۸	سؤالات پژوهشی
۱۹	درس دوم: انتخاب موضوع
۱۹	۱. موضوع
۲۰	۱-۱. تعریف موضوع
۲۳	۲-۱. تحدید موضوع
۲۴	۳-۱. تجزیه موضوع
۲۸	۲. مسئله

صفحه	عنوان
۲۸	۱-۲ راه‌های دستیابی به مسئله
۲۹	۲-۲ ویژگی‌های مسئله
۳۱	۳-۲ تجزیه مسئله
۳۲	۴-۲ گونه‌های مسئله
۳۶	خلاصه درس
۳۷	سؤالات درسی
۳۷	سؤالات پژوهشی
۳۸	درس سوم: منبع‌شناسی
۳۸	۱. تعریف منبع‌شناسی
۳۹	۲. طرق شناسایی منابع
۴۰	۳. روش‌های گردآوری اطلاعات
۴۰	۱-۳ روش کتابخانه‌ای
۵۷	خلاصه درس
۵۹	سؤالات درسی
۵۹	سؤالات پژوهشی
۶۰	درس چهارم: مطالعه و شیوه‌های آن
۶۰	۱. شیوه‌های مطالعه
۶۱	۲. مطالعه اجمالی
۶۲	۳. تندخوانی
۶۴	الگوهای روش تندخوانی
۶۴	۴. عبارت‌خوانی
۶۵	۵. دقیق‌خوانی
۶۵	۱-۵ سازمان دادن
۶۸	۲-۵ علامت‌گذاری و حاشیه‌نویسی
۶۹	۳-۵ خلاصه کردن
۶۹	۴-۵ شیوه عملی دقیق‌خوانی
۷۰	۶. مطالعه تجسسی
۷۱	۱-۶ طبقه‌بندی سؤالات
۷۶	خلاصه درس
۷۷	سؤالات درسی
۷۷	سؤالات پژوهشی

۷۸	درس پنجم: روش‌ها و گونه‌های مطالعه و پژوهش در علوم قرآن و حدیث (۱)
۷۸	۱. روش‌های پژوهش در حوزه علوم قرآن و حدیث
۷۹	۱-۱ روش برون‌دینی
۷۹	۲-۱ روش درون‌دینی
۸۰	۳-۱ روش تلفیقی در مطالعات دینی (مطالعات میان‌رشته‌ای)
۸۰	۲. قواعد کلی در روش پژوهش درون‌دینی
۸۰	۱-۲ پرهیز از دور
۸۱	۲-۲ اجتناب از حصرگرایی روش‌شناختی
۸۱	۳-۲ جستجوی شیوه‌ها و روش‌ها از متون دینی
۸۱	۳. روش‌های برون‌دینی
۸۲	۱-۳ مطالعه تاریخی
۹۱	۲-۳ مطالعه تطبیقی
۹۵	۳-۳ نمونه در تفسیر
۹۷	۴-۳ نمونه در عهدین
۱۰۰	خلاصه درس
۱۰۰	سؤالات درسی
۱۰۱	سؤالات پژوهشی
۱۰۲	درس ششم: روش‌ها و گونه‌های مطالعه و پژوهش در علوم قرآن و حدیث (۲): بخش اول:...
۱۰۲	۱. مطالعه تحلیلی
۱۰۳	۲. تحلیل محتوا بدون استفاده از دانش‌های زمینه‌ای
۱۰۴	۳. واحدهای تحلیل محتوا
۱۰۵	۴. روش‌های تحلیل محتوا
۱۰۶	۱-۴ روش کمی
۱۰۶	۲-۴ روش کیفی
۱۰۷	۳-۴ روش ترکیبی
۱۰۹	خلاصه درس
۱۱۰	سؤالات درسی
۱۱۱	سؤالات پژوهشی
۱۱۲	درس هفتم: روش‌ها و گونه‌های مطالعه و پژوهش در علوم قرآن و حدیث (۲): بخش دوم: ...
۱۱۲	۱. رویکرد دوم: تحلیل محتوا با استفاده از دانش‌های زمینه‌ای

صفحه	عنوان
۱۱۴	۲. تحلیل زبانی
۱۱۵	۱-۲ تحلیل براساس روابط منطقی
۱۱۶	۲-۲ تحلیل براساس روابط دستوری (نحوی)
۱۱۷	۳-۲ تحلیل براساس روابط همنشینی و جانشینی
۱۱۸	۴-۲ تحلیل براساس کاربردشناسی
۱۲۰	۳. روش تحلیل روایت‌شناسی
۱۲۱	۴. روش تحلیل داستان
۱۲۲	۱-۴ پیرنگ (طرح)
۱۲۳	۲-۴ شخصیت
۱۲۴	۳-۴ زمان
۱۲۶	۴-۴ زاویه دید یا تمرکز در کانون
۱۲۹	خلاصه درس
۱۳۰	سؤالات درسی
۱۳۱	سؤالات پژوهشی
۱۳۲	درس هشتم: روش‌ها و گونه‌های مطالعه و پژوهش در علوم قرآن و حدیث (۳) ...
۱۳۲	۱. مطالعات میان‌رشته‌ای
۱۳۳	پژوهش‌های چندرشته‌ای، میان‌رشته‌ای، فرارشته‌ای
۱۳۴	۲. گونه‌های میان‌رشته‌ای
۱۳۴	۱-۲ میان‌رشته‌ای روشی
۱۳۸	۲-۲ پژوهش‌های میان‌رشته‌ای نظری
۱۳۸	۳. فرایند پژوهش‌های میان‌رشته‌ای
۱۳۸	۱-۳ مرحله اول
۱۴۳	۲-۳ مرحله دوم: تلفیق بینش‌ها (داده‌ها)
۱۴۶	۴. راهکارهای ایجاد زمینه مشترک
۱۴۶	۱-۴ بازتعریف
۱۴۶	۲-۴ تعمیم
۱۴۷	۳-۴ سازماندهی
۱۴۸	۴-۴ تبدیل
۱۴۸	۵. ایجاد درک جامع و آزمون آن
۱۴۸	خلاصه درس
۱۵۰	سؤالات درسی
۱۵۱	سؤالات پژوهشی

صفحه	عنوان
۱۵۲	درس نهم: یادداشت برداری
۱۵۲	۱. روش فیش برداری
۱۵۳	۲. تعریف فیش
۱۵۳	۳. مشخصات فیش
۱۵۳	۴. ابزار فیش نویسی
۱۵۳	۴-۱ برگه یادداشت (فیش)
۱۵۴	۴-۲ قلم یادداشت
۱۵۴	۴-۳ غلط گیر
۱۵۴	۴-۴ برگه دان
۱۵۵	۴-۵ گیره کاغذ
۱۵۵	۵. انواع فیش برداری
۱۵۵	۱-۵ فیش آدرسی یا اجمالی
۱۵۶	۲-۵ فیش تفصیلی (مطالب)
۱۵۷	۳-۵ فیش نمایه ای
۱۵۷	۴-۵ فیش ارجاعی
۱۵۷	۶. گونه های فیش برداری
۱۵۷	۱-۶ نقل قول مستقیم
۱۵۸	۲-۶ نقل قول غیر مستقیم
۱۵۹	۳-۶ یادداشت های شخصی
۱۶۰	۴-۶ فیش نویسی رایانه ای
۱۶۴	۷. مراحل فیش برداری
۱۶۴	۱-۷ موضوع
۱۶۶	۲-۷ کد گذاری
۱۶۹	۳-۷ ذکر نوع فیش برداری
۱۶۹	۴-۷ دسته بندی و مرتب سازی
۱۷۱	خلاصه درس
۱۷۲	سؤالات درسی
۱۷۳	سؤالات پژوهشی
۱۷۴	درس دهم: پاراگراف نویسی ۱
۱۷۴	۱. سازمان دهی
۱۷۵	۲. پایبند بودن به طرح و فهرست

صفحه	عنوان
۱۷۶	۳. پردازش فیش‌ها
۱۷۶	۱-۳ مرحله دست‌بندی
۱۷۷	۲-۳ اندیشیدن در فیش‌ها
۱۷۸	۳-۳ شکل جدید دادن به فیش‌ها در قالب بندها (پاراگراف‌ها)
۱۸۱	۴. بخش‌های یک پاراگراف
۱۸۱	۱-۴ جمله موضوع (جمله اصلی)
۱۸۳	۲-۴ جمله‌های مؤید یا پشتیبان
۱۸۴	۳-۴ جمله نتیجه‌گیری
۱۸۵	۵. وحدت موضوعی و انسجام پاراگراف
۱۸۵	۱-۵ وحدت موضوعی
۱۸۶	۲-۵ انسجام پاراگراف
۱۸۸	خلاصه درس
۱۹۰	سؤالات درسی
۱۹۰	سؤالات پژوهشی
۱۹۱	درس یازدهم: پاراگراف‌نویسی ۲
۱۹۱	۱. شیوه‌های بسط پاراگراف
۱۹۲	۱-۱ مثال
۱۹۳	۲-۱ استدلال
۱۹۵	۳-۱ طبقه‌بندی
۱۹۶	۴-۱ فرایندی یا تحلیل فرایندی
۱۹۷	۵-۱ تعریف
۲۰۰	۶-۱ مقایسه
۲۰۲	۷-۱ علت و معلول
۲۰۳	۸-۱ آمار
۲۰۴	۲. پیوند پاراگراف‌ها
۲۰۴	۱-۲ ساختار پاراگراف اول (پاراگراف مقدمه)
۲۰۵	۲-۲ ساختار پاراگراف‌های پشتیبان و نتیجه‌گیری
۲۰۶	۳. چیدمان پاراگراف‌ها
۲۰۸	وحدت موضوعی و انسجام پاراگراف‌ها
۲۰۹	خلاصه درس
۲۱۱	سؤالات درسی
۲۱۱	سؤالات پژوهشی

صفحه	عنوان
۲۱۲	درس دوازدهم: ساختار نوشتار علمی
۲۱۲	مقدمه
۲۱۳	۱. مشخصات نوشتار علمی
۲۱۵	۲. چکیده
۲۱۵	۱-۲ تبیین موضوع
۲۱۶	۲-۲ اهمیت و ضرورت
۲۱۷	۳-۲ روش
۲۱۸	۴-۲ اهداف و نتایج
۲۱۹	۵-۲ واژگان کلیدی
۲۲۰	۳. مقدمه
۲۲۲	۴. پیشینه
۲۲۴	۵. متن اصلی
۲۲۶	۶. نتیجه گیری
۲۲۸	۷. کتابنامه
۲۲۸	خلاصه درس
۲۲۹	سؤالات درسی
۲۲۹	سؤالات پژوهشی
۲۳۰	درس سیزدهم: تنظیم کتابنامه
۲۳۰	۱. مستندات
۲۳۱	۲. ارجاع
۲۳۱	۱-۲ انواع ارجاع
۲۳۳	۲-۲ مکان ارجاع
۲۳۴	۳-۲ شیوه‌های تعریف شده و استاندارد ارجاع‌دهی
۲۳۸	۳. ارجاع‌دهی دیجیتالی
۲۴۰	۴. شیوه تدوین کتابنامه یا فهرست منابع
۲۴۱	۱-۴ ترتیب چینش اجزاء کتاب استنادی در فهرست منابع
۲۴۴	۲-۴ ترتیب چینش اجزاء مقاله استنادی در فهرست منابع
۲۴۴	۳-۴ ترتیب چینش اجزاء طرح پژوهشی در فهرست منابع
۲۴۵	۴-۴ ترتیب چینش اجزاء سایت در فهرست منابع
۲۴۵	۵. سرقت علمی
۲۴۷	۱-۵ تعریف سرقت علمی

صفحه	عنوان
۲۴۸	۵-۲ انواع سرقت علمی
۲۵۰	۵-۳ عوامل مؤثر در سرقت علمی
۲۵۱	۵-۴ سهولت سرقت ادبی
۲۵۳	۵-۵ مجازات سرقت علمی
۲۵۵	خلاصه درس
۲۵۶	سؤالات درسی
۲۵۶	سؤالات پژوهشی
۲۵۷	درس چهاردهم: پروپوزال نویسی
۲۵۷	۱. تعریف پروپوزال
۲۵۸	۲. بیان مسئله
۲۵۹	۳. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق
۲۶۰	۳-۱ اهمیت و فایده کلی موضوعات علوم قرآنی
۲۶۱	۳-۲ اهمیت و فایده کلی موضوعات علوم حدیثی
۲۶۲	۳-۳ اهمیت و فایده کلی موضوعات علوم تفسیری
۲۶۳	۴. اهداف پژوهش
۲۶۳	۴-۱ هدف کلی
۲۶۳	۴-۲ اهداف فرعی
۲۶۴	۵. پرسش های پژوهش
۲۶۴	۵-۱ پرسش اصلی
۲۶۵	۵-۲ پرسش های فرعی
۲۶۶	۶. فرضیه های پژوهش
۲۶۸	۷. پیشینه پژوهش
۲۶۹	۸. روش پژوهش
۲۷۰	۹. روش گردآوری اطلاعات
۲۷۰	۱۰. ساختار پژوهش
۲۷۱	۱۱. ذکر منابع
۲۷۱	خلاصه درس
۲۷۲	سؤالات درسی
۲۷۲	سؤالات پژوهشی
۲۷۳	درس پانزدهم: ویرایش و نگارش ۱
۲۷۳	۱. زبان نوشتاری

صفحه	عنوان
۲۷۴	۲. تعریف ویرایش
۲۷۴	۳. ویرایش شکلی
۲۷۵	۴. قاعده اول: رعایت رسم الخط کلمات، وصل و فصل و نشانه‌های آن
۲۷۵	۱-۴ نگارش مصوت‌ها پس از مصوت‌ها و صامت‌ها
۲۷۸	۲-۴ همزه
۲۷۸	۳-۴ «ة» عربی
۲۷۹	۴-۴ های بیان حرکت
۲۷۹	۵-۴ الف مقصوره
۲۷۹	۶-۴ واو ممدود
۲۷۹	۵. قاعده دوم: رعایت فصل و وصل کلمات
۲۸۰	۶. قاعده سوم: اصلاح اشتباهات املائی
۲۸۱	۱-۶ اصلاح اشتباهات دستوری
۲۸۳	۲-۶ اصلاح انحراف نوشتار از زبان معیار
۲۸۵	۳-۶ ابهام‌زدایی از عبارات مبهم و عامیانه
۲۸۶	۴-۶ کاربرد بجا و سنجیده واژگان، دقت در نوشتن و حذف عبارات تکراری
۲۹۰	۵-۶ به‌اندازه‌نویسی و پرهیز از درازنویسی
۲۹۱	۶-۶ روان‌سازی متن از نظر ارتباط میان جمله و کلمات
۲۹۳	۷. قاعده چهارم: اصلاح یا اعمال نشانه‌گذاری متن و علائم سجاوندی
۲۹۳	۱-۷ نقطه
۲۹۳	۲-۷ ویرگول (،)
۲۹۴	۳-۷ نقطه - ویرگول (؛)
۲۹۵	۴-۷ دونقطه (:)
۲۹۶	۵-۷ سه‌نقطه (...)
۲۹۶	۶-۷ قلاب [...]
۲۹۷	۷-۷ گیومه («...»)
۲۹۷	خلاصه درس
۲۹۹	سؤالات درسی
۲۹۹	سؤالات پژوهشی
۳۰۰	درس شانزدهم: ویرایش و نگارش ۲
۳۰۰	۱. ویرایش محتوایی
۳۰۲	۲. انواع ویرایش ساختاری - محتوایی
۳۰۲	۱-۲ بازنگاری

صفحه	عنوان
۳۰۲	۲-۲ بازآرایی
۳۰۲	۳-۲ بازسازی
۳۰۲	۴-۲ ویرایش استنادی
۳۰۲	۵-۲ ویرایش نامرئی
۳۰۳	۳. انواع پردازش در ویرایش ساختاری - محتوایی
۳۰۳	۱-۳ حذف
۳۰۳	۲-۳ تلخیص
۳۰۳	۳-۳ جابه‌جایی
۳۰۴	۴-۳ تبدیل
۳۰۴	۵-۳ تعدیل
۳۰۴	۶-۳ توضیح
۳۰۵	۷-۳ افزایش
۳۰۵	۸-۳ تصحیح
۳۰۵	۹-۳ ترتیب
۳۰۵	۴. شیوه‌های ویرایش ساختاری محتوایی
۳۰۵	۱-۴ آثار پژوهشی
۳۰۷	خلاصه درس
۳۰۸	سؤالات درسی
۳۰۸	سؤالات پژوهشی
۳۰۹	منابع

پیشگفتار

خداوند تبارک و تعالی را بسیار سپاسگزاریم که توفیق خدمتگزاری به قرآن کریم و معارف اهل بیت (علیهم السلام) را به ما عنایت فرمود. براساس نص صریح قرآن و برخی روایات، قرآن و عترت در کنار یکدیگر هدایت انسان‌ها را تضمین کرده‌اند؛ هر کس به آن‌ها تمسک جوید، راه سعادت را خواهد پیمود و از گمراهی و لغزش در امان خواهد ماند. مراجعه به این دو ثقل، مقدماتی نیاز دارد تا بتوان به طور مناسب توشه لازم را از این دو مأدبه الهی برگرفت. جویندگان سعادت براساس همت، ظرفیت و توانایی خود، معارف والای قرآن و سیره را کسب می‌کنند و از آن‌روی که برای درک بهتر و بیشتر معارف قرآن و سنت، جدا از توانایی، کوشش و ظرفیت، نیاز به دانستن علمی به منزله پیش‌نیاز است، دانشمندان مسلمان از آغاز تاکنون تلاش فراوانی به منظور پی‌ریزی و توسعه مرزهای دانش اسلامی به‌خصوص در حوزه قرآن، حدیث، تفسیر و درک عمیق آن‌ها انجام داده‌اند تا بدین وسیله یافته‌های خود را به جامعه اسلامی عرضه کنند و جویندگان راه سعادت و طالبان هدایت را رهنمون شوند.

با گذشت زمان به تدریج روش‌های علمی اندیشمندان مسلمان به موازات پیشرفت علوم دیگر، ارتقا یافت و در هر عصر نسبت به قبل محصولات علمی جدید و قابل ملاحظه‌ای ارائه کردند. با تمام تلاش‌ها و خدمات ارزنده انجام گرفته در حوزه پژوهش‌های اسلامی، کاستی‌هایی نیز در این زمینه وجود دارد که می‌توان به روشمند نبودن بیشتر کارهای علمی اعصار گذشته اشاره کرد. از این‌رو برای فهم دقیق متون دینی و غیردینی باید مطالعه و پژوهش روشمند صورت پذیرد.

نیاز به روش‌های صحیح پژوهش باعث گردید که دانشوران، اصول و قواعدی وضع کنند تا با استخدام آن‌ها پژوهشگر به سهولت و با روش صحیح و منطقی به هدف خود برسد. به تدریج این اصول و قواعد شکل رسمی به خود گرفت و به دلیل کارآمدی در تمامی علوم گسترش یافت و به مثابه علمی جدید یعنی «روش تحقیق» مطرح شد. امروزه مطالعات و پژوهش‌هایی ارزشمند و نتیجه‌بخش است که روشمند باشند و با رعایت اصول و قواعد تحقیق انجام پذیرند، این امر به علمی خاص مختص نیست بلکه تمامی علوم را شامل می‌شود. با این

توضیح ضرورت پژوهش در حوزه قرآن، حدیث و تفسیر براساس رعایت اصول و قواعد درست تحقیق مشخص می‌شود.

با توجه به اهمیت این موضوع، مراکز آموزش علوم دینی چه در حوزه و چه در دانشگاه تمهیداتی در این زمینه اندیشیدند و نهادهای مسئول، واحدی را با عنوان «روش تحقیق» گنجاندند. از مشکلات این درس، نبودن سرفصل مصوب با تکیه بر مسائل مربوط به علوم قرآن و حدیث و فقدان منابعی با این خصوصیت است. برای جبران این خلأ، کارگروه علوم قرآن و حدیث وزارتخانه سرفصل‌هایی را برای این درس تعریف نموده که متمرکز بر مباحث این رشته است. با وجود این باز هم منبعی که تمامی سرفصل را پوشش دهد تا این زمان تدوین نگردیده است. به همین منظور نویسندگان کتاب حاضر براساس نیاز و طبق سرفصل مصوب وزارتخانه، اقدام به تألیف آن کرده‌اند. مباحث این کتاب حاوی شانزده درس متناسب با جلسات یک ترم درسی است. در آغاز امر لازم است اشاره‌ای گذرا به دروس کنیم. در درس اول به کلیاتی از جمله مفاهیم روش، رویکرد و مفاهیم وابسته و همچنین مفاهیم علوم قرآن و حدیث پرداخته شده است. یکی از ارکان پژوهش شناخت موضوع، مسئله و تفاوت آن‌هاست. سؤال و مسئله و تفاوت آن‌ها در پژوهش‌های موضوع‌محور و مسئله‌محور بسیار حائز اهمیت است. در درس دوم، فراگیران می‌آموزند که چگونه موضوع و مسئله را بشناسند و انتخاب کنند. منابع در هر پژوهش عرضه‌کننده مواد اولیه است. پژوهش‌هایی که براساس منابع دست اول انجام شوند، مقبول‌تر و مطمئن‌تر خواهند بود. راه‌های شناخت منابع و نحوه مراجعه به آن‌ها در درس سوم بیان گردیده است. پژوهش‌های کتابخانه‌ای بر مطالعه کتاب‌ها استوارند، حتی در پژوهش‌های میدانی نیز مبادی و مبانی آن‌ها در منابع کتابخانه‌ای باید مطالعه شود. مطالعه این منابع به آشنایی با روش مطالعه نیاز دارد. اصولاً نظام آموزشی کمتر به آموزش روش مطالعه صحیح توجه دارد. به همین علت، درس چهارم به این موضوع اختصاص داده شده است. استفاده از روش صحیح مطالعه هم باعث صرفه‌جویی در وقت می‌شود و هم در برداشت مطالب مورد نیاز کارآمد است. گونه‌های پژوهش، بخش قابل توجهی از این کتاب را به خود اختصاص داده‌اند و درس‌های پنجم تا هشتم را تشکیل می‌دهند. موضوعات یا مسائلی که پژوهشگران برای پژوهش انتخاب می‌کنند در یکی از گونه‌های پژوهش قرار می‌گیرند. گونه‌های تاریخی، تطبیقی، تحلیلی به خصوص تحلیل محتوای کمی و کیفی، معناشناسی و مطالعات بین‌رشته‌ای از گونه‌های مهم پژوهش در قرآن، حدیث و تفسیرند که در این چهار درس به طور مبسوط به آن‌ها پرداخته شده است.

توجه به مطالعات میان‌رشته‌ای، توضیح و تبیین آن و ذکر مثال‌ها و مصادیق متنوع از نقاط بارز این اثر است که در دیگر منابع روش تحقیق در این حوزه کمتر به آن به صورت مفصل پرداخته شده است. قبل از ورود به پژوهش، پژوهشگر باید روش فیش‌برداری و خلاصه‌نویسی را آموخته باشد. در یادداشت‌برداری، آشنایی با انواع یادداشت‌ها و شیوه یادداشت‌برداری و نحوه تنظیم و بازنگری یادداشت‌ها ضروری است. سازمان‌دهی فیش‌ها منوط به داشتن طرح و فهرست است. طرح و فهرست کمک می‌کند تا بخش‌ها و فصل‌ها مجزا شوند و پردازش فیش‌ها به سهولت انجام پذیرد. شیوه فیش‌برداری و انواع آن و نحوه دسته‌بندی فیش‌ها و تأمل و تفکر درباره آن‌ها و درنهایت شکل جدید دادن به فیش به صورت پاراگراف در سه درس نهم تا یازدهم بیان شده است.

در منابع مشابه به آموزش پاراگراف‌نویسی و شیوه‌های بسط پاراگراف اشاره‌هایی گذرا شده است، اما در این کتاب ضمن توضیح مفصل با ذکر نمونه‌های متعدد و متنوع، دانشجویان با انواع پاراگراف، ساختار پاراگراف و بسط و پیوند پاراگراف آشنا می‌شوند. یکی از مشکلاتی که دانشجویان در پردازش فیش‌ها با آن مواجه می‌شوند، نحوه بسط پاراگراف و به‌خصوص پیوند میان آن‌هاست که در این کتاب به تفصیل توضیح داده شده است. نتایج پژوهش‌های علمی معمولاً به صورت کتاب، رساله، پایان‌نامه یا مقالات درمی‌آید. از دانشجویان نیز انتظار می‌رود بعد از آشنایی با روش تحقیق بتوانند مقاله‌ای هرچند کوتاه با رعایت اصول تحقیق به نگارش درآورند. درس دوازدهم، دانشجویان را با نوشتار علمی آشنا می‌کند. مستندسازی یکی از ویژگی‌های تحقیق علمی است. پژوهشگر، با ذکر منابع و مآخذ، اعتبار علمی پژوهش خود را نشان می‌دهد. نحوه مستندسازی و ارجاع‌دهی استانداردهایی دارد که هر محقق باید آن‌ها را بداند. در درس سیزدهم، شیوه ارجاع‌دهی بین‌المللی و داخلی با ذکر نمونه‌های متعددی بیان شده است. به دلیل اینکه دانشجویان کارشناسی ارشد از مخاطبان این کتاب‌اند و بعد از اتمام دروس نظری ملزم به نگارش پایان‌نامه و تنظیم پروپوزال‌اند، از این‌رو درس چهاردهم به نحوه تنظیم پروپوزال اختصاص یافت. دو درس پایانی به شیوه‌های ویرایش و آشنایی با اصول و قواعد ویرایش و نگارش معیار اختصاص یافته است. در این دو درس به مهم‌ترین مسائلی که پژوهشگر باید در نوشتن رعایت کند، اشاره می‌شود. در درس پانزدهم، ویرایش شکلی از جمله رعایت رسم‌الخط کلمات و توجه به علائم سجاوندی و در درس شانزدهم، شیوه‌های ویرایش ساختاری - محتوایی بررسی شده است.

روش تحقیق بسیار گسترده و آموزش آن فرایندی است و گام به گام باید این مسیر را

طی کرد. تسلط بر مهارت‌های پژوهش هیچ راه میان‌بری ندارد، از این رو پیشنهاد می‌شود که درس‌های این کتاب به ترتیب فهرست، تدریس و مطالعه شوند. در کتاب حاضر کوشیده‌ایم مفاهیم نظری کاربردی و ملموس‌تر شود. به همین منظور برای غالب مفاهیم نظری، مثال‌ها و مصادیق متعددی با محوریت قرآن، حدیث و تفسیر بیان شده است. رویکرد نویسندگان به این صورت است که برای مفاهیم نظری الگوهایی از منابع دینی به خصوص قرآن، احادیث و متون تفسیری ارائه شده تا دانشجویان در پژوهش‌های خود از آن‌ها الگوبرداری کنند.

از سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و انسانی (سمت) و دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم که ما را در انتشار این کتاب حمایت کردند قدردانی می‌نماییم. همچنین، از دکتر محمدهادی حسینی و دکتر علی‌رضا شجاعی تشکر ویژه داریم. از آقای حسینی کتابدار کتابخانه دانشکده علوم قرآنی شیراز که همکاری لازم را با نویسندگان در طول نگارش این اثر داشته‌اند تشکر می‌کنیم. در پایان از تمامی کسانی که با مطالعه این کتاب ما را از کاستی‌ها و کمبودهای آن مطلع می‌سازند تا برای رفع و ارتقای آن اقدام کنیم، کمال سپاسگزاری را داریم.

محمدعلی همتی

بهار ۱۴۰۳